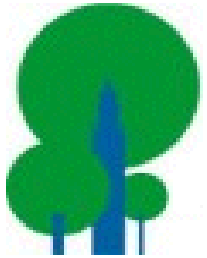

Demoralisatie: een uitdagend concept

Dr. M. Eneman, psychiater, UPC Sint-Kamillus

Antwerpen, 18 september '18

Waarom bezig met dit onderwerp?

Suicide bij patiënten met schizofrenie

“Hij was juist zo goed!”

Vanuit pathologie of vanuit luciditeit?

Demoralisatie en remoralisatie

Demoralisatie

'To deprive a person of spirit, courage'

Ontmoediging

Remoralisatie

The restoration of morale

Demoralisatie en remoralisatie

In de psychiatrische literatuur sinds de jaren '70

Jerome Frank (1909-2005)

Psychotherapy: the restoration of morale. (Am. J. of Psychiatry, 1974)

Persuasion and Healing: A comparative study of psychotherapy (1973, 1993)

Mensen naar hem verwezen voor een depressie die...
geen depressie bleek te zijn.

Een andere configuratie van karakteristieken:
demoralisatie

Demoralisatie en remoralisatie

Demoralization results from persistent failure to cope with stresses that the person and those close to him expect him to handle. Its characteristic features are feelings of impotence, isolation and despair. The person's self-esteem is damaged. He feels rejected by others because of his failure to meet their expectations. Alienation may contribute to a sense of meaninglessness of life.

Demoralisatie en remoralisatie

Typically, such people are conscious of having failed to meet their own expectations or those of others, or of being unable to cope with some pressing problem. They feel powerless to change the situation or themselves and cannot extricate themselves from their predicament.

Demoralisatie en remoralisatie

Most people do not seek therapy solely because they hallucinate, fear snakes or enjoy a few drinks too many...

Most patients are in therapy because, whatever their complaints, they or persons around them are also demoralised.

Demoralisatie en remoralisatie

Onderscheid tussen depressie en demoralisatie is belangrijk gezien de therapeutische antwoorden hierop verschillen.

Frank certainly believed that demoralization was that which responded *par excellence* to psychotherapy and was the reason people sought psychotherapy.

Voorlopers/verwante begrippen

- Spiritual torpor, acedia* (4de eeuw)
- Giving up – given up syndrome (G. Engel)
- Suffering (Cassell)
- Learned helplessness (M. Seligman)

* *Torpor: stomtheid*

* *Acedia: the expression of doubt that there was any point to life at all*

Verdere uitwerking concept

Begrip demoralisatie van Frank verder uitgewerkt door John de Figueiredo

Twee componenten (tegelijkertijd aanwezig!)

1. A persistent inability to cope: the self-perception of being incapable of appropriate action in demanding circumstances.
2. Associated feelings of helplessness, existential despair, hopelessness (hallmark!), loss of meaning and purpose in life, diminished self-esteem, entrapment

Onderscheid depressie-demoralisatie

1. Om te handelen zijn nodig: kennis van de richting van en kracht tot handelen (cf een vector: richting en grootte).

Bij depressie: de kracht ontbreekt
(machteloosheid: hallmark van depressie)

Bij demoralisatie: de richting is onbekend,
kracht (motivatie) is aanwezig.

(de Figueiredo)

Onderscheid depressie-demoralisatie

2. Somatische symptomen (eetlust, slaap, ...) dikwijls bij depressie, zelden bij demoralisatie
(de Figueiredo)

Onderscheid depressie - demoralisatie

3. Gestoorde capaciteit tot genieten

Bij depressie: globaal (heden en toekomst)

Bij demoralisatie wel ivm toekomst, niet ivm heden

The demoralised persons can enjoy consummatory pleasure, but they lose anticipatory pleasure through their hopelessness and meaninglessness.

(Klein)

Onderscheid depressie - demoralisatie

4. Realiteitstoetsing

- Naarmate een depressie ernstiger wordt, groeiende aantasting van de realiteitstoetsing. Cognitieve distorsies, inhoudelijke denkstoornissen.
- Bij demoralisatie: geen aantasting van de realiteitstoetsing. Depressief realisme, luciditeit, 'conscious'.

(Eneman en Sabbe, Hopeloosheid bij patiënten met schizofrenie.)

Clarke & Kissane

Demoralization: its phenomenology and importance (2002)

Beiden: psychiaters in Melbourne
(Kissane: palliatieve zorg)

Kissane and colleagues considered demoralization as an abnormal response characterized by the key features of loss of meaning and hope.

Criteria demoralisatiesyndroom

(Kissane)

1. The experience of existential distress such as hopelessness and having meaning and purpose in life lost (key feature).
2. Cognitive attitudes of helplessness, failure, pessimism, and a sense of being trapped or lacking a worthwhile future.

Criteria demoralisation syndrome (Kissane)

3. Reduced coping to respond differently.
4. Social isolation and deficiencies in social support.
5. Persistence of the above-mentioned phenomena across 2 or more weeks.

It is differentiated from depression but can occur in a depressed person, as well as one with psychosis, cancer or personality disorder. While often comorbid, it can occur alone, with no other disorder.

We argue with Frank that demoralization is a clearly defined syndrome of existential distress occurring in patients suffering from mental and physical illness, specifically ones that threaten life or integrity of being.

Een existentieel lijden veroorzaakt door een existentiële bedreiging.

Een generisch, transdiagnostisch concept.

Waar in de DSM-5?

Clarke en Kissane:

Belangrijk om demoralisatie het statuut van een psychiatrische aandoening in de DSM te geven omwv betere herkenning en betere zorg.

Zo dikwijls niet herkend (itt bv wanen) en verwaarloosd in de zorg. *'often neglected'*

Waar in de DSM-5?

Het is een stoornis (a morbid mental state):

- Het is maladaptief
- Een bron van ernstig leed
- Het kan deterioreren naar (ernstige) suïcidaliteit

Akkoord met de argumenten van C&K?

Demoralization as an abnormal response?

Waar in de DSM-5?

- Parker critiqued this as another step in de medicalization process. He supported viewing demoralization as a normal response to distress and recommended remoralization through being with and bearing witness to the distressing issues.
- Griffith and Gaby recommended seeing demoralization as a universal human experience rather than a psychiatric condition and did not advise responses involving medication.
- An irreducible human state.

Waar in de DSM-5?

Ontmoediging bij 'an existential threat', is dit een ziekte, een stoornis?

Demoralisatie is wel een verstoring, maar daarom nog geen stoornis, geen ziekte.

Wat zou een mens zijn zonder bepaalde verstoringen?

Kan soms het ontbreken van demoralisatie niet eerder onrustwekkend zijn?

Is demoralisatie geen teken van gezondheid?

Er zijn mensen die te ziek zijn om moedeloos te kunnen worden.

Waar in de DSM-5?

Ja, inderdaad belangrijk owv verbetering van de herkenbaarheid en de zorg.

Maar als een V-code: 'problemen die een reden voor zorg kunnen zijn'.

Vgl met rouw: geen ziekte, wel een V-code.

Belang van het herkennen van demoralisatie

1. Een groot lijden voor mensen: dit herkennen, erkennen, er zorg voor dragen.
2. Leidt tot 'adverse health outcomes'.
3. A stronger link between demoralization and suicidal thought and action.
'Desire for hastened death'

Belang van het herkennen van demoralisatie

The tragedy of suicide is that in order to overcome some adversity in life with its attendant hopelessness and powerlessness, a person resorts to extinguishing life itself.

Cf ook vraag naar euthanasie bij psychisch – maar ook dikwijls bij somatisch! – lijden.

Remoralization

Remoralization is the increase or restoration of dignity and worth with its accompanying sense of hopefulness and re-engagement in a worthwhile life.

- De snelste manier om een proces van demoralisatie te stoppen is het verlichten van de symptomen, of het nu gaat om constipatie, pijn, anhedonie, agitatie of hallucinaties (C&K).

Remoralization

- Er kan heel wat ondernomen worden op vlak van cognitie en gedrag, zoals informatie geven, bevragen/uitdagen van meningen en visies, exploreren van zin en betekenis, zoeken naar haalbare doelstellingen en zingevende activiteiten, cultiveren van hoop.

Remoralization

- Het allerbelangrijkste is wellicht het empathisch begripen van de patiënten samen met de tijd en de aandacht die aan hen geschonken wordt. Dit vermindert de vervreemding even als het alleen zijn en het versterkt hun waarde als persoon
(‘Iemand zijn voor iemand’)

Frank believed that a genuine caring client-therapist relationship was the essence of any remoralization therapy.

Een waarschuwing

It is likely that the present ethic of efficiency in many health institutions may constrain us in our endeavours to practise the humanistic responses needed to attend effectively to people's demoralization and facilitate remoralization.

Conclusies

- Bij niet alle beelden met depressieve trekken gaat het om een depressie (Major Depressive Disorder).
- Depressie is een ziekte (disorder) die moet behandeld worden. Demoralisatie is geen ziekte, moet niet 'behandeld' worden.
- Demoralisatie is wel een vorm van (soms aanzienlijk) lijden. Belangrijk daarom om demoralisatie te herkennen, niet te veronachtzamen ('often neglected').
- Demoralisatie vergt een geëigende benadering van zorgzame aandacht met als kern 'a genuine caring client-therapist relationship'.